

Zorg en technologie; een gelukkig huwelijk?

Consortium werkt aan de nodige vaardigheden van
(toekomstige) zorgprofessionals

Zorg en technologie lijkt een gelukkig huwelijk. Hoe mooi is het om met technologie zoals Hartzorg op Afstand, mensen proberen beter te maken? Theo Olthuis MA, docent verpleegkunde bij het ROC van Twente en onderzoeker van het Practoraat Zorg & Technologie: "De werkelijkheid ligt genuanceerder. We zien basisvoorwaarden voor zorgprofessionals om technologie te willen accepteren in hun werk: laagdrempeligheid, eenvoud en makkelijk toe te passen zonder storingen. Het moet vooral een bijdrage leveren aan hun werk. Voldoet de technologie hier niet aan? Dan schakelen zij direct over op hun oude manier van werken en laten ze de technologie links liggen." Wilma Koch MSc, directeur/eigenaar van Businesscares is vanuit de scale up HC@Home verantwoordelijk voor onder andere de dienst Hartzorg op Afstand: "Zorgprofessionals willen niet dat technologie bovenop hun al zo drukke werk komt, maar juist taken overneemt. Zodat deze professionals niet druk zijn met papierwerk en dergelijke, maar in direct contact met de zorgbehoevenden kunnen werken. Elke zorgtechnologie zou samen met het werkveld ontwikkeld moeten worden met het oog op een maximale acceptatie; en zo doen we dat ook binnen HC@Home."

Drempel acceptatie niet leeftijdgebonden

De huidige generatie zorgstudenten is opgegroeid met internet en smartphones. Je zou zeggen dat dit de drempel voor de acceptatie van zorgtechnologie voor hen direct verlaagt. Niek Zuidhof MSc, onderzoeker van het lectoraat Health & Care bij Saxion en projectleider Zorg & Technologie: "De jeugd is er weliswaar mee opgegroeid. Toch zien we ook bij deze groep een groot verschil tussen wanneer mensen zich voorstellen een bepaalde technologie te gebruiken en het daadwerkelijk hiermee werken. Jonge mensen stappen hier niet eenvoudiger overheen dan oudere mensen."

Vaardigheden: focus op regelruimte

Welke vaardigheden moet het zorgonderwijs eigenlijk zien te ontwikkelen bij hun studenten om hen bijvoorbeeld effectief met de technologie Hartzorg op Afstand om te laten gaan? Dr. Stephan Corporaal is lector Human Capital in Smart Industry bij Saxion en één van de aanvragers van dit onderzoeksproject: "Het gaat niet zozeer om het toepassen van de techniek, maar veel meer dat zorgprofessionals de vaardigheden leren om de aangeboden techniek naar hun eigen hand te zetten en de levering van de zorg te verbeteren. In ons onderzoek vatten we dat samen met de term 'regelruimte'. Zorgmedewerkers moeten de vrijheid en mentale ruimte ervaren om de technologie zodanig in te zetten zodat het waarde toevoegt aan hun werk. Zélf als dat anders is dan hoe het door de bouwers beoogd was." Theo: "Wij geven onze studenten bewust heel veel regelruimte om dit proces te organiseren." Dr.ir. Marike Hettinga, lector ICT-innovaties in de Zorg bij Windesheim: "Die regelruimte is heel belangrijk, evenals het motiveren van onze studenten tot reflectie: wat dóet de aangeboden technologie nou eigenlijk met mijn zorg, cliënt/patiënt, mijzelf en de relatie tussen mij als zorgprofessional en de patiënt?"

Aandacht voor zorgdocenten

Essentieel is de vraag in hoeverre zorgdocenten in staat zijn om in dit soort technologie onderwijs te geven, geeft Theo aan: "Uit eerder onderzoek zien we dat deze docenten significant te weinig kennis hebben van zorgtechnologie en ook de vaardigheden om dit hun studenten te leren, ondanks hun hoge motivatie." Stephan: "Dit is heel herkenbaar uit de onderzoekspraktijk van TechYourFuture. Het is de kunst deze docenten zo vroeg mogelijk en on-the-job mee te nemen in het traject om zich te verdiepen in technologie. Dat goed inregelen kan nog veel beter." Niek: "Acceptatie van technologie kost tijd. Vanuit dit project geven we ook een advies over hoe docenten hierin opgeleid willen en kunnen worden om zelfstandig hierin les te geven."

Technologie in de zorg innoveert in rap tempo. Echter, de succesvolle praktijktoepassing ligt uiteindelijk in handen van de zorgprofessional. Die moet het voordeel van deze technologie doorgronden, accepteren en blijven benutten. Cruciaal hierin is dat zorgprofessionals in hun opleiding de vaardigheden aanleren om de aangeboden techniek naar hun eigen hand te zetten en zo de levering van hun zorg te verbeteren. Genoeg regelruimte krijgen is hiertoe de sleutel. Een consortium van onderzoekers van onderwijsinstellingen en zorgbedrijven zoals HC@Home pakt deze uitdaging gezamenlijk op.

Hartzorg op Afstand

Het onderzoeksproject spitst zich toe op de technologie van Hartzorg op afstand. Wilma: "Binnen Ziekenhuis Isala in Zwolle wordt Hartzorg op Afstand bijvoorbeeld ingezet bij patiënten met chronisch hartfalen en hartrevalidatie. Op afstand worden er metingen geregistreerd en geanalyseerd. De verpleegkundige neemt contact op met de patiënt wanneer er onverwachte veranderingen zijn in het patroon. Dit onderzoek helpt HC@Home heel erg om vanuit veel verschillende perspectieven naar Hartzorg op Afstand te kijken."

Onderzoek gebaseerd op vignetten en casuïstieken

Het consortium koos er bewust voor om in dit project experimenteel onderzoek te doen gebaseerd op zogeheten vignetten en casuïstieken. Bij vignettenonderzoek maakt men gebruik van denkbeeldige situaties (vignetten). Hierin worden bepaalde kenmerken van de situatie systematisch gevarieerd. Stephan: "Zodat we vast kunnen stellen in welke mate deze kenmerken van invloed zijn op afwegingen en keuzegedrag van de deelnemende studenten. Uit eerder onderzoek blijkt dat deze benadering in vergelijking tot vragenlijstonderzoek minder gevoelig is voor sociaal-wenselijke antwoorden. Het moedigt respondenten aan om buiten hun eigen situatie te denken."

Daadwerkelijk experimenteren in een gecontroleerde setting

In dit project wordt de deelnemers niet alleen gevraagd wat ze willen, maar experimenteren zij ook daadwerkelijk met de technologie om te zien welke keuzes en beslissingen zij maken. Stephan: "Dit biedt praktische aanknopingspunten voor wat je wel of niet moet doen om zorgtechnologie succesvol in te zetten." Niek: "Het grote voordeel is dat je deelnemers op deze manier een keuzemogelijkheid geeft binnen een bepaalde context waar daadwerkelijk iets gebeurt. Zodra we de casuïstieken op orde hebben, gaan we die goed testen bij de docenten en studenten, maar nadrukkelijk ook bij het huidige werkveld, dus de zorgmedewerkers die nu al aan de slag zijn. Het is van belang dat we elkaar goed verstaan en vanuit hetzelfde kader vertrekken." Wilma: "Dit onderzoek is heel waardevol en belangrijk. Het leert ons vanuit het onderzoeksveld inzien of de zorg en ook patiënten een product voor zorgtechnologie willen accepteren, onder welke voorwaarden en of productaanpassingen wellicht nodig zijn. Wij doen dagelijks ervaring op met producten als Hartzorg op Afstand. Die kunnen we rechtstreeks terugkoppelen naar de onderwijspartners in dit consortium om daarmee weer hun jonge zorgprofessionals te kunnen opleiden."

Droom van consortium: nog meer partijen, nog meer praktijk

Het consortium onderscheidt zich door een resultaatgerichte ketensamenwerking binnen de lijn mbo (ROC van Twente), hbo en hbo-master (Saxion en Windesheim) zorgbedrijven en -instellingen. De samenwerking tussen verschillende partners in de keten biedt meerwaarde om een goed beeld van het probleem én de bijbehorende oplossing te schetsen voor dit vraagstuk. Niek: "De wens is om het onderzoek en de resultaten nog verder de praktijk in te brengen en meer partijen te laten aansluiten. Het onderzoek middels Hartzorg op Afstand zien we als een eerste pilot, en dient als input voor vervolgstappen." Marike: "Binnen dit consortium is de kennisdeling goed op orde."

Nieuwe functies door combinatie zorg en technologie

Als slotconclusie beamen alle deelnemers dat er steeds meer opleidingen komen die zorg en technologie combineren, en hierdoor ontstaan er eveneens nieuwe functies in het werkveld. De zichtbaarheid van technologie in de zorg en de nieuwe mogelijkheden daarin levert ook nieuwe beroepen en uitdagingen op. Daarmee veranderen ook de beroepsbeelden in de zorg waarin techniek niet meer weg te denken is. Kortom, genoeg te doen!

Samenstelling consortium

Het consortium bestaat uit een sterk team van partners: de Lectoraten Technology, Health & Care, Verpleegkunde en Human Capital in Smart Industry (Saxion), Master Advanced Nursing Practice en master Health Care & Social Work (Saxion), Lectoraat ICT-innovaties in de zorg (Windesheim), Opleiding Verpleegkunde (Windesheim), Opleiding Social Work (Saxion), Opleidingen Maatschappelijke Zorg, Verzorgde IG en Verpleegkunde (ROC van Twente) en het Practoraat Zorg en Technologie (ROC van Twente).